

Přerov za Pernštýnů

Částečně z knihy "Přerovsko: město i hejtmanství", 1893

František Bayer – redaktor Bibliotéky pedagog. klasiků v Přerově

Pověst o původu rodu Perštýnského vypráví, že dávnověku se potuloval obrovský zubr v lesích nedaleko hradu Perštýna na Moravě a dělal rolníkům na poli velké škody. V těch dobách tam bydlel chudý uhlíř, velmi silný, jménem Věnava nebo Vojtěch. Podle pověsti, která se dochovala z XVII. století v rodině pánů z Pernštýna, se jmenoval Vojtěch.

Do chudé ze všech stran otevřené chatrče přicházel často zubr, když uhlíř doma nebyl a všechn chléb mu požíral. Uhlíř se rozhodl, že jej potrestá. Občas přicházel z práce dřívě, ale zubra pořád nemohl nacytat. Až jednou, když k domu bezbranný přicházel, vyřítíl se proti němu zubr velmi podrážděný nečekaným setkáním.

Avšak uhlíř stranou uskočil a zubra za rohy chytil, ale měl velký problém, co dále, když neměl po ruce ani provaz. A tu zaslechl ze stromu ptáka, jako by volal "Lejčím, lejčím". Uhlíř proto zubra držel jednou rukou a druhou si z nohou odmotal lýčl které měl na botách. Toto lýčl protáhl zubrovl chřlípěml a tak jej dovedl do chalupy. Druhého dne se odebral na Velehrad k panovníku moravském v jedné ruce sekeru a v druhé vedl za prsten z lýčl ohromného zubra. Knlže byl velmi překvapen a ještě vlce, když uhlíř jednou ranou sekerou zubrovl hlavu uřal. Knlže pasoval uhlíře na rytlře a dovolil mu, aby sl do svého erbu dal zubřl hlavu.

Syn uhlíře se prý jmenoval Prsten a ten vystavěl hrad, kterému řlkalí po zakladateli Prsten, pozdějl Pernštejn.

Perštejnové až do vymření rodu používalí v erbu zubřl hlavu. Černou ve zlatém poli a v nozdrách měl houžev, člíl prsten z lýčl. V Pardublcích na hradě nad vchodem do hlavního chrámu a poblíž zelené brány jsou rellefy představujlcího uhlíře jak vede zubra za lýkový prsten s popisem "Vojtěch vede zubra".

Po vymření Pernštýna v XVII. stoletl přljala knlžecí rodina z Lobkovic do svého erbu Pernštýnovu hlavu zubřl v zlatém poli, neboť Zdeněk popel z Lobkovic měl za choť Polyxenu, dceru Vratislava z Pernštýna.

Vlém z Pernštýna (1487 – 1521), komorník cúdy Brněnské (1475 – 1486), nejvyšší maršálek (1484) a nejvyšší hofmlstr království Českého (1481 – 1514), byl velkým přízlvncem města Přerova. Roku 1484 koupil od M. Věrné most a mýto v Přerově a roku 1491 od dědiců zemřelého Václava Sulovského z Třebu dědlínu Beňov s mlýnem a ostatkem za 1200 dukátů a konečně v roce 1494 dědlínu Kozlovlce a Prosebnice. Na králi Vladislavovl vymohl výroční trh.

Roku 1500 dovolil svobodné šenkování vlína nejen ve městě, ale na celém panství. Až doposud byl jedlný panský mlýn (spálený), ale ten potřebám nestačil, byl v roce 1503 Ondřejl Šlilhanovl za 20 kop grošů pronajat emfyteuticky. Dvěma měšťanům přerovským Mikulášl a Janu Kulinskému povolil roku 1508 postavit nový mlýn na pravém břehu Bečvy o třech složenlch, tzv. malý mlýn. Vlchodně od něho na levém břehu Strhance měl cech soukenický valchu. Mlynář Urbánek jl koupil a postavil mlýn americký, hnaný přl nedostatku vody párou a v roce 1862 velkolepou pekárnu z nllž poslal chléb až do Vlídne.

V roce 1505 koupil od Jana Razovského dvůr v Přerově za Bečvou (Brabansko) roku 1507 Jlrího Lešetlnského z Předmostl svobodný dvůr v Předmostl. A v roce 1510 od kroměřlžské kol. kapituly dědlínu Popovlce. Za 450 moravských zlatých. Roku 1511 daroval městskému špltalu hornl louku v Žebračce a rok na to role položené v Žldovské ulcll přlpadajcll roční člnžl 44 českých grošů. Potvrdil Přerovanům všechny vlýsady a potvrdil, že kdokoliv z

poddaných, maloobchodníků, chalupníků se v městě usadí, že je přenechává i s odevzdáváním činže měšťanům. Zrušil robotu (mimo jiné sečení sena na louce Markrabině) a spokojil se s výkupem 1513. V dědinách Šířava a Bochoří však byli občané ještě nevolníky. Tenkrát město velmi bohatlo a kupovalo od Viléma pozemky. V roce 1519 dal jim pastvisko Kučično u Předmostí za roční činži 1,5 kopy grošů ročně a upravoval poměr Horního města k městské obci památnou listinou z roku 1520, která tvoří Přerovský městský základní zákon. A povolil Přerovu, že si může volit kněze pod obojí a že jim nebude překážet aby užívali oltární svátosti pod obojí.

Vilém z Pernštýna osvobodil osadníky horního města roku 1479 – 1487 na deset let od všech dávek a řemeslníky, kteří se okolo hradu usadili, od roboty po deseti letech se pak má platit z větších domů po 8 groších ročně a z menších dle zvláštního ustanovení a platby se mají odvádět městu.

Od tohoto pana Viléma z Pernštýna má Přerov svůj znak: na zlatém poli uprostřed dvou červených věží hlavu zubnice, spodní okraj pole zelený. Za Viléma se v Přerově rozšířila víra česko-bratrská, která vznikla za Jiřího z Poděbrad a založil ji bratr Řehoř podle zásad Petra Chelčického, který žil určitou dobu v Přerově a který ve svém spisu "Síť víry" napsal pravidla, která pak Jednota za své přijala: "Pravá církev a stát prý sobě odporují čili dvě protivy jsou, kterých prý nijak smířiti či sjednotiti nelze. Máli tedy církev zase tím býti, čím původně byla, musí z ní všechno cokoliv se vni státního nachází, býti vyklizeno...". Přerov se stal hlavním místem Jednoty a sídlem jejich biskupa. Zde měli Bratři výbornou školu a společný hřbitov (na Šířavě). V Přerově se také konaly sněmy, z nichž nejpamátnější byl v červnu 1553, kde se sešli Bratři z Moravy, Čech a Polska a na kterém bylo zvoleno 9 biskupů.

Za Viléma zde zemřeli duchovní Bratr Eliáš Kořenovský starší 1503, Petr Kronovický pastor 1507, Br. Ambrož Malý 1513, Br. Martin Kremza starší 1515 a další. Pochováni jsou na hřbitově, který byl zakoupen od pánů Šašků Slavkovských v místech východní části Žerotinova náměstí. Při zemních pracích byly v zahradě p. Chválna vykopány lebky i kosti.

Jan z Pernštýna zvaný Bohatý (1521 – 1548) byl horlivým zastáncem svého otce a také komistoře pod obojí. V roce 1539 urovnal právo dědičné (jus testandi) a záležitosti vdov a sirotek v obou městech a udělil osadníkům na Trávníku až k cihelně stejné výhody jako hornímu městu. Přenechal měšťanům roku 1555 za 7000 moravských zlatých, které mu půjčili, všechny příjmy patřící k hradu z obou měst na tak dlouho, až by se dluh splatil. V roce 1520 došlo ke smíru mezi městem a Dluhonicemi při sporu o dva rybníky. Předmostští byli v roce 1536 odškodněni za zatopená pole městskými rybníky. Jan z Pernštýna padl r. 1548 v bitvě proti Turkům u Rábu.

Po jeho smrti zdědil Přerov jeho syn Vratislav z Pernštýna (1548 - 1587), velký ochránce Bratří, kteří byli Ferdinandem I. pronásledováni a ze země vyháněni a do Přerova utíkali. V roce 1555 zakoupili si Bratři s povolením Vratislavovým zvláštní dům patřící soukeníkovi Malečkovi, který byl na levém břehu Bečvy nedaleko mostu. Když jim císař Maxmilián II. dal úplnou svobodu vyznání, v roce 1584 se rozhodli ve všech sídlech biskupství zřídit školy. Přerovská škola byla považována za nejlepší a víc než 80 let se tak udržela. Protože na škole učili a také ji řídili ti nejlepší, jako byl J.A. Komenský (1614 – 1618), který na této škole také studoval. Za Vratislava z Pernštýna žil nejznámější přerovský rodák, biskup Jednoty bratrské Jan Blahoslav, nar. 20.2.1523, syn měšťana Blažka a Kateřiny Bezperové.

V Přerově jako středisku Jednoty konaly se velmi často synody. Velmi dobře se Bratři starali o zdejší farní kostel s farou i školou, kostel sv. Michaela se hřbitovem, starý a nový sbor a ještě jeden dům což jim Frydrych st. z Žerotína r.1596 potvrdil a ve vlastní správě jim nechal.

Vratislav z Pernštýna pro roce 1580 přenechal právo na fary postupně katolickým kněžím biskupu olomouckému Stan. Pavlovskému. Ten poručil v roce 1582 zdejšímu panskému vrchnímu, aby pastora vypudil. Při velkých rozporech docházelo k velkým nepříjemnostem a že bude pro neposlušnost potrestán pán z Pernštejna.

V roce 1587 darovala zdejší vdova po Bartoloměji Bílém, majetníku památného Korvínova domu na Horním náměstí, Kateřina sboru 1 zahradu kterou její manžel od sboru za včelín vyměnil.

Vratislav z Pernštýna prodal roku 1584 své statky včetně Přerova i s kriminálním soudem v Přerově španělskému radovi a obristovi Janu Mančikovi Laru za 250 000 zl. Ten však brzy zemřel a vdova Dorota z Felsu nechtěla statek převzít a tak musel Vratislav za stejný obnos vzít zpět, zemřel však v Praze roku 1582 zadlužen a Přerov přenechal svému synovi Janu ml. z Pernštýna (1582 – 1596). Za něj byl Přerov postižen roku 1590 zemětřesením, roku 1591 velkou vichřicí a roku 1593 velkou povodní.

Jan ml. prodal Přerovanům celý Přerov i s hradem za 52 000 zl. moravských (je to asi půl milionu zlatých). Ale protože Přerov byl městem poddaným, nemohla se tato koupě do zemských desek zapsat a tak Přerov museli prodat zemskému hejtmanovi Frydrychu starším z Žerotína. Po jeho smrti roku 1631 vymřel rod z Pernštejna.

Deska se znaky Pernštýnů, Manriquezů a města Přerova umístěná na staré radnici, v současné době sídlo Městské policie.

Deska se znaky na staré radnici